
CRONICA DESCOPERIRILOR MONETARE (VII)

Ana Boldureanu

Continuăm și în acest volum să prezentăm descoperirile monetare de care am luat cunoștință în jumătatea a doua a anului 2012 și în prima parte a anului 2013.

Cea mai timpurie monedă înregistrată în această perioadă de timp este o emisiune grecească de tip „Larissa”, provenită de la Talmaza, raionul Ștefan Vodă. Piesa reprezintă a doua emisiune de acest fel descoperită pe teritoriul Moldovei, anterior fiind atestată o piesă similară la Copeac, raionul Ștefan Vodă (Boldureanu 2008, 355, nr. 1).

Prezentăm 65 de monede din metal comun intrate recent în colecția Muzeului Național de Istorie a Moldovei. Nu se cunoaște locul descoperirii lor, dar provin de pe teritoriul Republicii. Lotul conține o piesă din bronz emisă de Pantikapaion la începutul sec. III a. Chr., toate celelalte datează din perioada romană imperială. Dintre acestea se disting două grupuri omogene de monede. Primul grup, alcătuit din 10 exemplare, datează din perioada secolelor I-III, iar cel de-al doilea, constituind 52 de monede, aparțin epocii Imperiului târziu, eșalonate din anii 312-313 până în perioada 395-402. Această structură ar indica potențial două depozite monetare, cel dintâi poate fragmentar care, potrivit hărții descoperirilor monetare ar proveni cel mai probabil din zona de sud a Republicii, din puncte apropiate *limes*-ului roman (Isvoranu 2012, 16-17).

Am inclus în Cronică un tezaur alcătuit din monede romane târzii din cupru, descoperit în primăvara anului 2013 între localitățile Calfa și Varnița. Piese recuperate au fost scanate și vor fi publicate ulterior.

Recent a fost făcut un bilanț provizoriu al monedelor bulgărești descoperite în regiunea dintre Nistru și Prut, fiind înregistrate 32 monede de cupru emise de domnitorii bulgari, inclusiv imitații ale acestora, precum și imitații bulgărești (probabil) ale monedelor din statele vecine. Acestea

au fost găsite la Costești și Hansca, raionul Ialoveni, și la Orlovka, raionul Reni, regiunea Odesa, Ucraina (Crivenco, Ovčarov 2012, 23-26).

Pentru perioada medievală am înregistrat puncte noi de descoperiri monetare, cum ar fi satul Balinți, raionul Soroca, Marinici, raionul Călărași, Soloneț, raionul Soroca etc.

I. Monede grecești

Talmaza, raionul Ștefan Vodă. Din această localitate provine o monedă geto-dacică de tip „Larissa”, descoperită în condiții necunoscute.

Av. Cap uman cu înfățișare feminină, cu bucle și plete, ochi și buze proeminente.

Rv. Călăreț la trap pe stânga. În dreapta călărețului o cunună cu opt globule slab imprimată, sub cal o ramură de brad.

↗ 10,98 g; 0,8 mm (Preda 1973, 134, seria c, pl. 29, nr. 9);

Informație: Ana Boldureanu.

II. Monede romane

Calfa, raionul Anenii Noi. În pădurea Hârbovăț, între localitatea Calfa și Varnița, în primăvara anului 2013 a fost descoperit un tezaur monetar, alcătuit din monede romane din perioada secolelor III-IV. Din componența acestui lot au fost recuperate 103 exemplare. Piese au fost scanate și parțial cântărite.

Informație: Ana Boldureanu.

Cosăuți, raionul Soroca. În pădurea localității Cosăuți, au fost descoperite, în primăvara anului 2013, câteva monede romane. Zece exemplare dintre acestea au fost propuse muzeului spre achiziție. Piesele n-au fost achiziționate și au fost

restituite posesorului. Cu permisiunea acestuia piesele au fost însă înregistrate și fotografiate.

IMPERIUL ROMAN, *denari*

M. Aurelius (161-180)

AR ↑ 2,61 g; 17×19,8 mm;

AR ↓ 2,78 g; 17,8 mm;

AE ↓ 2,60 g; 18,1 mm;

AE ↘ 2,36 g; 16,1 mm;

Commodus (180-192)

AR ↓ 2,45 g; 16,5×17 mm;

AR ↑ 2,99 g; 17,4×16,9 mm;

AR ↓ 2,75 g; 16,5 mm;

AE ↑ 2,84 g; 16,8×18 mm;

Lucius Verus (161-169)

↘ 2,79 g; 17×18,6 mm;

Antoninus Pius (138-161)

AR ↓ 3,11 g; 17,8×17 mm;

Informație: Ana Boldureanu.

Republica Moldova, passim. Recent, Muzeul Național de Istorie a Moldovei a intrat în posesia unui lot de monede transmis de la Vistieria de Stat a Republicii Moldova. Nu se cunoaște locul de descoperire a pieselor, dar se presupune proveniența lor de pe teritoriul Republicii Moldova. Pantikapaion, înc. sec. III a. Chr. (1 ex.)

Imperiul Roman, Marcianopolis (Commodus) – 1 ex., Nicopolis ad Istrum (Septimius Severus) – 1 ex., Regatul Bosporan – 1 ex., neprecizat – 1 ex.

Piese imperiale: as, Claudius I – 1 ex.; *antoninieni*, Gallienus (3 ex.), Claudius II și Aurelian.

Imperiul Roman târziu (52 ex.), datate din anii 312-313 până în perioada 395-402.

Neprecizate – 4 ex.

Isvoranu 2012, 16-17.

Sipoteni, raionul Călărași. La 23 februarie 2013 ne-a fost adusă pentru determinare o monedă romană de cupru.

IMPERIUL ROMAN

Constantius II (337-371)

AE ↑ 3,95 g, 19,3 mm;

Informație: Ana Boldureanu.

III. Monede medievale

Balinți, raionul Soroca. De pe teritoriul localității provin mai multe monede medievale. Piesele au fost donate Muzeului Național de Istorie a Moldovei de către colecționarul Grigore Păun din orașul Soroca.

HOARDA DE AUR

Contramarcă, patru cercuri în pătrat.

1. AR 0,66; 15,5 mm.

Cu rozetă neclară

2. AE ← 1,68g; 15,7 mm.

UNGARIA

Mathias Corvin (1458-1490), *denar*

3. AR ↑ 0,42 g; 15,2 mm.

4. AR → 0,41; 15,6 mm.

Wladislaw II (1490-1516), *denar*

5. AR ↗ 0,31; 13,1 mm.

IMPERIUL ROMANO-GERMAN

Ungaria

Maximilian (1564-1576), *denar*, K-B

1564

6. AR ↑ 0,28 g; 15,3 mm.

1572

7. AR ✓ 0,20 g; 13,2 mm (fragment).

Rudolf (1576-1608), *denar*, 1591.

8. AR → 0,35 g; 13,7 mm.

Rudolf (1576-1608), *denar*, 1584.

9. AR ↘ 0,44 g; 15 mm.

IMPERIUL OTOMAN

Selim I 918-926 AH / 1512-1520, *aspru*, grupa III (1518-1520);

Konya; Srećković 2000, II, 146, nr. 10. AR ↗ 0,36 g; 10 mm;

PROTOTIP Bayezid II

11. ↗ 0,68 g; 10,9 mm.

12. → 0,82 g; 9,0×10,6 mm.

13. 0,49 g; 11,1 mm.

14. → 0,66 g; 9,5×10,1 mm.

Informație: Ana Boldureanu, Ion Tentiuc.

Bădiceni, raionul Soroca. Ca și provenită de pe teritoriul localității, ne-a fost adusă spre determinare o monedă spaniolă din secolul XVI.

SPANIA, Philippus II (1556-1598), *4 reali*

AE ↘ 8,39 g; 30 mm;

Informație: Ana Boldureanu.

Călărași, raion. În primăvara anului 2013 pe teritoriul raionului Călărași a fost descoperit un tezaur monetar alcătuit din imitații după schillingi din secolul XVII. Nu cunoaștem care a fost numărul pieselor din tezaur. Muzeului i-au fost donate 25 de exemplare din respectivul depozit.

Informație: Ana Boldureanu.

Costești, raionul Ialoveni

1. Mihail Șișman (1323-1324) – 1 ex. Argint, tip I;

2. Ioan Alexandru (1331-1371) – 2 ex. argint, date 1355-1356; 25 ex. cupru: tipul II – 2 ex., tipul IV – 1 ex., tipul V – 11 ex., tipul VI – 1 ex., tipul XI – 1 ex., tipul XII – 4 ex., tipul XIV – 2 ex., tipul XVI – 1 ex., tipul XVIII – 2 ex.;

3. Emisiuni anonime din timpul lui Ioan Alexandru – 5 ex. (tip I și IV);

4. Mihail Asen (1332/33-1352/55) – 1 ex.;

5. Ioan Srațimir (1356-1396) – 1 ex.;

6. Imitații ale monedelor bulgărești – 8 ex.;

7. Imitații bulgărești ale monedelor altor state – 3 ex.;

8. Imitație din cupru a monedei bizantine a lui Isaac Anghel și două imitații de argint ale monedelor sârbești ale lui Ștefan Uroș IV.

Dușan – 1 ex.

9. Probabil bulgărești sau imitații ale acestora – 8 ex.

Crivenco, Ovčarov 2012, 23-26.

Hansca, raionul Ialoveni – 1 ex.

AE, Ioan Alexandru, tipul XII?

Crivenco, Ovčarov 2012, 24.

Lăpușna, raionul Hâncești. Din localitate provine o monedă otomană descoperită în anul 2012 și adusă la muzeu pentru identificare.

IMPERIUL OTOMAN

Yüzlük

Selim III (1789-1807), Islâmbol

AR ↑ 31,06 g; 44 mm; Pere 1968, 705;

Informație: Ana Boldureanu.

Marinici, raionul Călărași. Din împrejurimile localității provin mai multe monede poloneze descoperite întâmplător, conform spuselor posesorului.

POLONIA

Lituania, Sigismund II August (1548-1572), *groși*: 1561 (1 ex.), 1549 (1 ex.), an neprec. (1 ex.)
 Coroana, Sigismund III (1587-1632), 3 *groși*: 1593 (1 ex.); 1594 (1 ex.).
 Informație: Ana Boldureanu.

Orlovka, raionul Reni, regiunea Odesa, Ucraina. Ștefan Uroș IV Dușan (1331-1355), 3 ex. (cu contramărci circulare, atribuite de Vladimir Ovčarov lui Dobrotița – țar bulgar din a doua jumătate a secolului al XIV-lea).
 Crivenco, Ovčarov 2012, 24.

Sipoteni, raionul Călărași. Ca și descoperite în această localitate, ne-au fost aduse spre determinare cinci monede poloneze din secolul XVI.

POLONIA

Coroana
 Sigismund III (1587-1632), 3 *groși*
 1598
 1. AR → 1,89 g; 19,9 mm.
 159?
 2. AR → 2,03 g; 20,7 mm.
 Lituania
 Sigismund August (1547-1572), 1/2 *groș*
 3. AR ↖ 1,05 g; 19,8 mm.
 Riga
 Stephan Bathory (1576-1586), 3 *groși*, 1586
 4. AR → 1,8 g; 21,5 mm.
 Sigismund III (1587-1632), 3 *groși*, 1590.
 5. AR → 2,44 g; 22 mm.
 Informație: Ana Boldureanu, Adelaida Chiroșca.

Soloneț, raionul Soroca. Locuitoarea Olga Guzic din localitatea Soloneț, săpând în propria grădina, a găsit 5 monede rusești de diferite dimensiuni. La muzeu a adus spre determinare 1 ex.

RUSIA, *denga*, 1747

AE ↑ 0,70 g; 25 mm.

Informație: Ana Boldureanu.

Soroca, raion, *passim*. Din împrejurimile localității Balinți provin mai multe emisiuni monetare, prezentate la muzeu pentru studiu de către domnul Grigore Păun din orașul Soroca.

EMISIUNE TĂTARO-GENOVEZA

Contramarca

1. AR 0,60 g; 14 mm.

MOLDOVA

Emitent neprecizat, 1/2 *groș*, anepigraf

2. AE ← 0,32 g; 12,9 mm.

3. Bi → 0,28 g; 13,1 mm.

Bogdan III (1504-1517), *groș*

4. Bi ← 1,18 g; 19,2 mm; MBR, tip I.

POLONIA

Gdansk, Ștefan Bathory (1575-1586), *gros*, 1579.

5. AR ↓ 1,21 g; 22,7 mm.

Lituania

Sigismund I (1501-1548), 1/2 *gros*, 1510

6. AR ↖ 1,01 g; 20 mm.

Sigismund III (1587-1632), *solidus*, 1614

7. AR ↑ 0,64 g; 12,2 mm.

IMPERIUL ROMANO-GERMAN

Silesia-Legnitz-Brieg, Johan Christian și Georg Rudolph, 3 kreuzer, Reichenstein, 1614.

8. AR ↖ 1,29 g; 20,2 mm.

IMPERIUL OTOMAN

Emitent neprecizat, *para*, sec. XVIII

9. AR 0,29 g; 16 mm.

Ahmed III (115-1143 AH / 1703-1730); *para*, Kostantiniye

10. AR 0,59 g; 14,8 mm.

Pere 1968, 523.

Informație: Ana Boldureanu, Ion Tentiuc.

Tighina, raion. La 22 martie 2013 ne-a fost adusă spre determinare o monedă rusească medievală.

RUSIA

Mihail Feodorovici (1613-1645), Moscova, *copeica*

AR ↘ 0,43 g; 12,8×9,2 mm;

Informație: Ana Boldureanu.

Talmază, raionul Ștefan Vodă. Pe teritoriul localității a fost descoperită întâmplător o monedă poloneză.

POLONIA, Ștefan Bathory, 1586, Riga, 3 *groși*, perforată

↗ 1,83 g; 21,4 mm;

Trebujeni, raionul Orhei (*Orheiul Vechi*). Au fost înregistrate de pe teritoriul localității mai multe descoperiri monetare din perioada medievală.

1. Imitație prototip *aspru* Bayezid II

AE 0,58 g; 11 mm.

Informație: Ana Boldureanu.

2. Au fost identificate 16 monede descoperite în cadrul săpăturilor arheologice din anii 2010-2011. Pieseile reprezintă emisiuni ale Hoardei de Aur (8 ex.), două dintre care fiind bătute în atelierul Șehr al cedit; două monede moldovenești de la Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, o monedă poloneză de la Sigismund al III-lea, o imitație după un *schilling* de la Christina; un *aspru* otoman neprecizat și o emisiune neprecizată.

Informație: Ana Boldureanu.

Speia, Anenii Noi.

POLONIA

1. Coroana, Sigismund III (1587-1632), *solidus*, 1627

AR ↓ 0,50 g; 16,4 mm.

2. Coroana, Sigismund August (1547-1572), *groș*, 1564

AR ✓ 0,94 g; 18,7 mm.

Informație: Ana Boldureanu, Valentin Dumitru.

Zgurița, raionul Ocnița. Pe teritoriul și în preajma localității au fost înregistrate câteva monede medievale. Acestea reprezintă emisiuni ale Imperiului Otoman, Moldovei și Poloniei.

IMPERIUL OTOMAN

Abdülhamid I (1774-1789/1187-1203 AH, *kuruș*, Kostantiniye

Pere 1968, 675.

MOLDOVA

Eustratie Dabija (19 septembrie 1661 - 11 septembrie 1665), *solidus*

MBR, 93, tip 821-822, ref. MV 1a 0001.

RUSIA-MOLDOVA-VALAHIA

Sadagura

2 para - 3 kopeiki, 1773.

POLONIA

Ioan Cazimir (1648-1660), *solidus*, 1666.

Informație: Ana Boldureanu.

IV. Monede moderne

Bălți, oraș. În primăvara anului 2012, în apropiere de orașul Bălți, în zona numită „La vile”, în timpul lucrării lotului, un locuitor a găsit o monedă de cupru.

RUSIA, *denga*, 1731

AE 7,84 g; 25,3 mm.

Informație: Ana Boldureanu.

Chițcani, raionul Telenești. Un locuitor a găsit în grădina de lângă casa o monedă rusească.

RUSIA

2 copeici, 1816; sigla EM; Rv.

↑ 10 g; 30 mm.

Dubăsari, raion. În vara anului 2011, în timpul lucrărilor agricole, a fost găsită o monedă rusească de cupru.

RUSIA, *denga*, 1731

AE 7,84 g; 25,3 mm.

Informație: Ana Boldureanu.

Hârtopul Mic, raionul Criuleni. Cetățeanul Andrei Mălai din localitatea menționată a găsit în podul casei o monedă rusească de cupru.

RUSIA

5 copeici, 1767.

Informație: Ana Boldureanu.

Lunga, raionul Dubăsari. Pe teritoriul comunei în vara anului 2011 a fost găsită o monedă rusească din sec. XIX.

Rusia, 1 copeică, 1818, EM.

Informație: Ana Boldureanu.

Speia, Anenii Noi. De pe teritoriul localității provin mi multe monede rusești din perioada secolului XIX. Pieseile se păstrează la muzeul local.

RUSIA, 1/2 copeici Nicolai II, 1911, Sankt Petersburg

1. AE ↑ 1,44 g; 16,2 mm.

Rusia, 1 kopeika serebrom (*de argint*), 1849

2. AE 10,57 g; 27,5 mm.

Japonia, 1 sen, 1977

3. AE ↘ 6,48 g; 28 mm.

Rusia, Nicolai I, 1 kopeika serebrom (*de argint*), 1849, E.M.

4. AE ↑ 10,10 g; 29 mm.
Rusia, 2 copeici, 1873, E.M.
5. AE ↑ 5,76 g; 24 mm.
Rusia, 2 copeici, 1873, E.M.
6. AE ↑ 2,72 g; 22 mm.
Rusia, 2 copeici, 1841
7. AE 6,98 g; 27 mm.
Rusia, 3 copeici, 1916
8. AE ↑ 9,34 g; 27 mm.
Rusia, 5 copeici, 1879, C.П.Б.
9. AE ↑ 15,19 g; 32,3 mm.
Rusia, 5 copeici, 1871, E.M.
10. AE ↑ 14,84 g; 32,5 mm.
Rusia, 2 copeici, 1813, E.M.
11. AE ↑ 11,95 g, 30 mm.
Rusia, 2 copeici, 1813, E.M.
12. AE ↑ 13,60 g, 30 mm.
URSS, 15 copeici, 1924
13. AE ↑ 2,4 g, 20 mm.
Rusia, 3 copeici, 1873, E.M.
14. AE ↑ 8,60 g, 28,1 mm.
Rusia, 5 copeici, 1758
15. AE ↑ 50,59 g, 41,3 mm.
România. Medalia Premiul I școlar
16. AE 11,43 g; 31,2 mm.
Rusia, 5 copeici, 1860, E.M.
17. AE ↑ 24,53 g, 37 mm.
România, 2 lei, 1941

18. AE ↓ 2,98 g; 20 mm.
Rusia, *denejka*, 1854, E.M.
19. AE ↑ 2,33 g; 18 mm.
Informație: Ana Boldureanu, Valentin Dumitru.

Stolniceni, raionul Hâncești. Un locuitor din Stolniceni, la 4 decembrie 2012, a adus la muzeu pentru identificare două monede găsite săpând în grădină.

RUSIA-MOLDOVA-VALAHIA

Sadagura
2 para - 3 copeici, 1773
AE ↑ 14,88 g; 35 mm.
RUSIA
2 copeici, 1818
AE ↑ 13,60 g; 29,9 mm.
Informație: Ana Boldureanu.

Trușeni, municipiul Chișinău. Cetățeanul Iulian Isac a descoperit întâmplător, după ploaie, în pădurea de la Trușeni, o monedă rusească de cupru din secolul XIX.

RUSIA
2 copeici, 1840, sigla E.M.
AE ↑ 22,10 g; 32,1 mm.
Informație: Ana Boldureanu, Silviu Andrieș-Tabac.

Bibliografie

- Boldureanu 2008:** A. Boldureanu, Cronica descoperirilor monetare (II). Tyragetia s.n. 1, vol. II [XVII], 2008, 353-360.
- Crivenco, Ovčarov 2012:** A. Crivenco, Vladimir Ovčarov, Monede medievale bulgărești descoperite pe teritoriul dintre Prut și Nistru / Болгарские монеты из находок в Прутско-Днестровском междуречье. In: Al XIII-lea Simpozion de Numismatică. Programul și rezumatele comunicărilor, 5-9 septembrie 2012 (Chișinău 2012), 23-26.
- Isvoranu 2012:** Th. Isvoranu, Monede antice descoperite pe teritoriul Republicii Moldova. In: Al XIII-lea Simpozion de Numismatică. Programul și rezumatele comunicărilor, 5-9 septembrie 2012 (Chișinău 2012), 16-17.
- MBR:** G. Buzdugan, O. Luchian, C. Oprescu, Monede și bancnote românești (București 1977).
- Pere 1968:** N. Pere, Osmanlılarda madenî paralar (Coins of Ottoman Empire) (Istanbul 1968).
- Preda 1973:** C. Preda, Monedele geto-dacilor (București 1973).
- Preda 1998:** C. Preda, Istoria monedei în Dacia preromană (București 1998).
- Srećković 2000:** S. Srećković, Akches. Mehmed II Fathih – Selim I Yavuz 848-926 H., II (Beograd 2000).

Chronicle of monetary findings (VII)

Abstract

The author continues to record monetary findings on the territory of the Republic of Moldova. The current edition introduces the coins acquired in the second half of 2012 and the first half of 2013.

The earliest of these is a Greek issue of „Larissa” found in the village of Talmaza, Ștefan Vodă District. This is the second coin of this kind discovered on the territory of Moldova. There are presented three hoards of the Roman era, one of them with the place of discovery.

There are given the new places of discovery of coins belonging to the medieval period: the villages of Balinți (Soroca District), Marinici (Călărași District), and Soloneț (Soroca District).

Хроника монетных находок (VII)

Резюме

Автор продолжает отмечать монетные находки на территории Республики Молдова. Данная работа посвящена монетам, обнаруженным во второй половине 2012 - первой половине 2013 года.

Самой ранней среди них является греческая монета типа «Ларисса», найденная в селе Талмаза района Штефан Водэ. Это вторая монета такого рода, обнаруженная на территории Молдовы. Представлены три клада римской эпохи, один из них с указанием места обнаружения.

Указаны новые места находок монет средневекового периода: села Балинць Сорокского района, Маринич Кэлэрашского района и Солонец Сорокского района.

17.06.2013

Dr. Ana Boldureanu, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, str. 31 August, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: anaboldureanu@yahoo.com

